

УДК 81'272:303.01-048.445

DOI [https://doi.org/10.46922/2306-6806-2020-1-2\(14\)-18-23](https://doi.org/10.46922/2306-6806-2020-1-2(14)-18-23)

РАДЧЕНКО О. В., доктор наук з державного управління, професор, головний науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, [ORCID.ORG/0000-0003-2333-5965](https://orcid.org/0000-0003-2333-5965);

НЕСТЕРЯК Ю. В., доктор наук з державного управління, завідувач кафедри журналістики та нових медіа, Інститут журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка orcid.org/0000-0003-2333-5965, [ORCID.ORG/0000-0003-2333-5965](https://orcid.org/0000-0003-2333-5965)

O. RADCHENKO, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Chief Scientist of the Research Department of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytsky, [ORCID.ORG/0000-0003-2333-5965](https://orcid.org/0000-0003-2333-5965);

Yu. NESTERIAK, Doctor of Science in Public Administration, Head of the Department of Journalism and New Media, Institute of Journalism Borys Grinchenko Kyiv University,

МІСЦЕ КОМУНІКАТИВІСТИКИ У КЛАСИФІКАЦІЇ НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

THE PLACE OF COMMUNICATION STUDIES IN THE SCIENTIFIC DISCIPLINES CLASSIFICATION

У статті на основі комплексного дослідження суспільних відносин в інформаційній сфері, аналізу чинної редакції галузей знань та спеціальностей національної вищої школи обґрунтовано необхідність перейменування галузі знань 06 – «Журналістика» на 06 – «Комунікативістика», та спеціальності 061 – «журналістика» на 061 – «комунікації і журналістика».

Аналіз досліджень із зазначеної проблеми підтверджує, що комунікація є об'єктом вивчення багатьох наук. Кожна з них виокремлює з комунікації як об'єкта вивчення, свій предмет дослідження. Зокрема, психологія та психолінгвістика розглядають: фактори, які сприяють передачі та сприйняттю інформації; причини, які ускладнюють процес міжособистісної та масової комунікації; умотивованість мовної поведінки комунікантів. Автором запропоновано визначення комунікативістики – як науки, яка досліджує гуманітарні аспекти комунікації, розвиток інформаційних систем і засобів, а також характер, форми, результати їх впливу на соціум, займається процесами людського спілкування і охоплює широке коло питань, від розмови віч-на-віч до ЗМІ.

У статті науково обґрунтовано доцільність виділення комунікативістики у самостійний науковий напрям та запровадження її освітньою дисципліною на рівні національної вищої школи.

Ключові слова: комунікативістика, інформаційна сфера, інформаційна агресія, галузь знань, національна вища школа.

The necessity of renaming the branch of knowledge 06 - "Journalism" for 06 - "Communication studies" and the specialty 061 - "Journalism" at 061 - "communication and journalism" are proved in the article. This justification is based on the comprehensive research of public relations in the information sphere, the analysis of the current edition of the list of knowledge and specialties of the national higher education. The analysis of the research on this problem confirms that communication is the subject of studying in many sciences. Each of them separates from the communication, as an object of study, their subject of research. In particular, psychology and psycholinguistics consider: factors contributing to the transmission and perception of information; the reasons that complicate the process of interpersonal and mass communication; motivated linguistic behaviour of communicants.

The author proposes the definition of communicative studies as a science that researches the humanitarian aspects of communication, the development of information systems and tools, as well as the nature, forms and results of their influence on the society; deals with the processes of human communication and covers a wide range of issues, from face to face conversations to the media. The article reasonably proves the expediency of recognizing communicative studies as an independent scientific direction and introducing it as an educational discipline at the level of the national high school.

Key words: communication studies, information sphere, information aggression, branch of knowledge, national higher school.

Постановка проблеми у загальному вигляді полягає у необхідності наукового обґрунтування впровадження в Україні наукової та освітньої галузі «Комунікативістика», виходячи з розуміння того, що єдина профільна галузь знань «06 – Журналістика» не здатна охопити усі напрями досліджень та підготовки фахівців з комунікацій, а сучасні форми і види суспільних відносин в інформаційній сфері не вичерпуються виключно журналістикою.

Аналіз досліджень із зазначеної проблеми підтверджує, що комунікація є об'єктом вивчення багатьох наук. Кожна з них виокремлює з комунікації, як об'єкта вивчення, свій предмет дослідження. Зокрема, психологія та психолінгвістика розглядають: фактори, які сприяють передачі та сприйняттю інформації, причини, які ускладнюють процес міжособистісної та масової комунікації, умотивованість мовної поведінки комунікантів; соціолінгвістика досліджує: проблеми, пов'язані з соціальною природою мови та особливостями її функціонування у різних соціумах, механізми взаємодії соціальних та мовних факторів, що обумовлюють контакти між представниками різних соціальних груп тощо.

Дослідженню соціальних комунікацій з погляду соціолінгвістичного і психолінгвістичного аналізу, практичному застосуванню теоретичних методологічних положень при вивченні соціокультурних маркерів політичного дискурсу в мас-медіа, вживанню психолінгвістичних одиниць у засобах масової інформації, суєстивним прийомам в мас-медіа, взаємовпливам мас-медіа і громадянського суспільства присвячені численні наукові праці проф. О.Холода (Холод, 2011).

Свого часу обстоюючи термін «соціальні комунікації» проф. В.Різун визнавав, що вони не можуть існувати без даних сучасної загальної, спеціальної, теоретичної й прикладної комунікативістики (Різун, 2011).

Варто окремо виділити автора вітчизняної концепції масової комунікації та мас-медіа проф. Г. Почепцова та зазначити інших вітчизняних і зарубіжних дослідників та експертів, зокрема, Н. Безсмертну,

М. Бетц, Е. Білз, М. Буроменського, В. Димитрова, З. Казанжи, Л. Філіпову, С. Штурхецького, К. Шюппа та ін.

В сучасних умовах збройного конфлікту та інформаційної війни існує гостра необхідність створення в Україні власної системи поширення інформації у світовий інформаційний простір та розробки дієвих механізмів протидії інформаційній агресії. Водночас, у країнах, які, як і Україна, потерпають від конфліктів та серйозної незахищеності людини, засоби масової комунікації відіграють важливу роль як активний захисник прав людини та демократизації, а також як медіатор для деескалації і врегулювання конфліктів шляхом збирання та поширення неупередженої інформації (BAITE, 2016).

На переконання багатьох вітчизняних науковців, експертів та практиків в галузі комунікацій і журналістики, чинна редакція вітчизняного «Переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015) не містить спеціальностей, за якими можна було б готувати у національній вищій школі фахівців для комунікаційної сфери (КМУ, 2015).

Метою дослідження є наукове обґрунтування необхідності виділення комунікативістики у самостійний науковий напрям та запровадження її освітньою дисципліною на рівні національної вищої школи.

Методи та методики дослідження. Становлення парадигми сприйняття цивілізації як інформаційного суспільства потребує трансформацій розуміння місця й ролі комунікаційних систем у контексті глобалізації. Необхідність дослідження викликана безперервними трансформаціями комунікаційного середовища, зокрема, диверсифікацією комунікаційних потоків, зміною структури інформаційного споживання і, як наслідок, підвищенням ролі аудиторії, формуванням нового виду споживачів – прос'юмерів тощо.

Для досягнення мети наукового дослідження нами використано комплекс теоретичних методів за-

гальнонаукового, філософського та політологічного аналізу, у тому числі – порівняльний аналіз міжнародних класифікацій, зокрема, поділ наук вищої школи Польщі, де наука про комунікацію (комунікативістика) визнана повноправною науковою дисципліною суспільних наук.

Результати дослідження. Незважаючи на широкий спектр вітчизняних наукових досліджень у сфері масової комунікації, у сучасній вітчизняній науці не приділялася належна увага комплексному теоретико-методологічному обґрунтуванню та визначенню комунікативістики як самостійної наукової та освітньої галузі.

Серед небагатьох визначень комунікативістики як науки у працях вітчизняних науковців, на наш погляд, заслуговує на увагу визначення дослідниці Н. Безсмертної: «комунікативістика – міждисциплінарна інтегральна наука, що синтезує теоретичні підходи й моделі соціальної та когнітивної психології, соціології, лінгвістики, етнометодології, феноменології, символічного інтеракціонізму та інших дисциплін» (Безсмертна, 2011).

В сучасній комунікативістиці, на думку дослідниці Л. Філіпової, виділяється кілька конкретно-наукових підходів до вивчення комунікації, серед них і різні підходи інтеракційного та технократичного характеру (Філіпова, 2014). В їхньому арсеналі є й ті, що спрямовані на процеси обміну документованої інформації, яка, в свою чергу, характеризується мінливістю та динамічністю свого контенту; а також на – процеси й технічні засоби інформаційного обміну.

Предметом дослідження комунікативістики, на думку вітчизняних науковців, є різні форми й засоби, функції і потенції інформаційно-соціальних зв'язків – від наскальних малюнків, ритуальних танців і барабаних мов первісних племен до комп'ютерного дизайну, відеодисків і телефаксів. Проте переважна увага приділяється найновішій фазі в розвитку інформаційних зв'язків і систем, коли головну роль генератора масових комунікацій взяли на себе автоматизовані аудіовізуальні засоби та лінії зв'язку, які створили нові форми й темпи розповсюдження новин і їхнього впли-

ву на традиційні інформаційні дискурси разом з новими типами масової культури. Часто комунікативістику називають ще комунікологією й порівнюють її структуру з великою парасолькою, спицями якої поряд із журналістикою є стилістика, рекламознавство, театрознавство, теле- і радіомовлення, риторика та популярна культура (Пішун, 2012).

Виділення комунікативістики у самостійний науковий напрям, на переконання вітчизняного дослідника В. Димитрова, відображає визнання великої ролі процесу взаємодії через засоби масової комунікації як великих соціальних груп, так і окремих індивідів, залучених у складні соціальні і політичні процеси (Димитров, 2007). Для формування необхідних образів у свідомості людей здавна широко використовувались різні типи вербальних і невербальних повідомлень, наприклад, символіка урочистих публічних церемоній, а пізніше – величних архітектурних споруд. Для здійснення впливу на настрої населення нерідко застосовувалась тактика ідеологічного „промивання мізків”, що було особливо характерним для періодів воєн і внутрішніх конфліктів. Використовувались і м'якіші форми інформаційного впливу, що нагадують сучасні прийоми пропаганди, агітації, зв'язків із громадськістю та політичної реклами.

Тож заниження статусу вивчення комунікаційних дисциплін призводить до втрати інтересу з боку потенційних споживачів відповідних освітніх послуг, занепаду науково-теоретичних досліджень, загрожує потенційним зникненням професій, пов'язаних із комунікаціями, із Класифікатора професій, що є важливим державним документом, який формалізує роботу відділів кадрів організацій різних форм власності. Впродовж останнього часу зусилля професійних товариств, що об'єднують фахівців у сфері комунікацій та представників вищих навчальних закладів, державних установ, у тому числі й центральних органів державної влади, спрямовані на перейменування галузі знань 06 – «Журналістика» на 06 – «Комунікативістика», та спеціальності 061 – «журналістика» на

061 – «комунікації і журналістика».

Авторське визначення *комунікативістики* – як науки, що досліджує гуманітарні аспекти комунікації, розвиток інформаційних систем і засобів, а також характер, форми, результати їх впливу на соціум, займається процесами людського спілкування, охоплює широке коло питань, від розмови віч-на-віч до засобів масової інформації, – викладене у «Обґрунтуванні Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка щодо перейменування освітньої галузі 06 – *Журналістика* на 06 – *Комунікативістику*», презентованому на круглому столі у ІА «Укрінформ» та схваленому його учасниками (МІП, 2016).

Предметом дослідження науки комунікативістики, на наше переконання, є – проблеми журналістики, кінокритики, театру, бізнес-комунікацій (наприклад, політичні стратегії компанії, публічні виступи, вплив ЗМІ на виборах), а також радіо, телебачення та виробництва фільмів, комп'ютерної комунікації й нових медіа. Дослідження комунікації також розглядаються як повідомлення, які інтерпретуються через політичні, культурні, економічні, семіотичні, герменевтичні і соціальні аспекти їх контекстів. Обидва визначення лягли в основу Пояснювальної записки до проекту постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266", підписаної Міністром інформаційної політики України (ЛІІГА, 2017).

У результаті низки наукових конференцій та круглих столів Міністерство інформаційної політики України підтримало ініціативу науковців та офіційно надіслало пропозиції Міністерству науки і освіти України про внесення змін до відповідної постанови Кабінету Міністрів України щодо запровадження «комунікативістики» як окремої галузі знань.

На експертній зустрічі: «Впровадження в Україні освітньої галузі «Комунікативістика», що відбулася в Комунікативному центрі Уряду України, директор Департаменту вищої освіти Міністерства науки і освіти України О. Шаров зазначив,

що проект постанови Кабінету Міністрів України, який передбачає відповідні перейменування галузі знань і спеціальності, винесено на громадське обговорення, а Міністерство науки і освіти України підтримує запропоновані зміни, на працьовані громадськістю разом з Міністерством інформаційної політики України (МІП, 2017).

Разом з тим львівський науковець проф. В. Лизанчук наполягає на протилежному: «якщо цей проект як постанову підпише прем'єр-міністр України, то журналістику відкинуть на задвірки, перекинуть сутність її як провідного соціального інституту, метою якого є забезпечення правдивого, всебічного та об'єктивного інформування суспільства про соціальну дійсність на засадах україноцентризму, формування в людей державницького мислення як мислення національно-гуманного, демократичного, правового, громадянського, відповідального за особисту долю, долю родини, долю України» (Лизанчук, 2017).

Науковець переконаний, що «перетворення галузі знань "06 – Журналістика" на галузь знань "06 – Комунікативістика" зводить нанівець функції журналістики, до яких належать інформування, вираження і формування громадської думки, просвітницька пропаганда, виховна, естетична, розважальна, інтегруюча, агітаційно-організаторська тощо» (Лизанчук, 2017), не обґрунтовуючи, яким чином комунікативістика нівелює притаманні журналістиці функції.

Директор провідного вітчизняного Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, проф. В. Різун, будучи одним з ініціаторів перейменування галузі знань і спеціальності, ще 2011 року науково обґрунтував, що теорія комунікації – це наука про комунікацію взагалі, та її різні види, про комунікацію як функцію людини чи людей, як мовну дію, що включається в певний вид діяльності для досягнення визначених цілей. У цій частині наукових роздумів про комунікацію як дію може формуватися прикладна комунікативістика, яка розглядає особливості функціонування такого явища, як спілкування в умовах конкретного виду діяль-

ності... Перетворюючи комунікацію у справу, ставлячи за мету створювати комунікаційні акти, ми тим самим робимо комунікацію самоціллю, а справа на створення комунікаційних актів перетворюється у комунікаційну діяльність (Різун, 2011).

На переконання проректора Університету ім. Адама Міцкевича в Познані, проф. Т. Валяса «дисципліна науки про комунікацію (комунікативістика) відповідає основним критеріям, що дає можливість визнати її за повноправну наукову дисципліну» (Wallas, 2016). Підтвердженням тези, згідно з якою наука про медіа є дисципліною суспільних наук, є міжнародні класифікації. Одним із них є поділ наук, здійснений під патронатом Генерального Секретаріату Організації Економічної Співпраці і Розвитку (ОЕСР) за участі експертів цієї організації, а також ЮНЕСКО і Європейського Статистичного Управління (OECD, 2017).

Класифікація галузей науки і техніки OECD (Організації Економічної Співпраці і Розвитку):

Галузі науки Дисципліни

5. Суспільні науки

- 5.1. Психологія
- 5.2. Економіка і бізнес
- 5.3. Педагогіка
- 5.4. Соціологія
- 5.5. Право
- 5.6. Політичні науки
- 5.7. Суспільна й економічна географія

5.8. Медіа і комунікація:

- **Журналістика;**
- **Науки про інформацію (суспільні аспекти);**
- **Бібліотекознавство;**
- **Медіа і суспільно-культурна комунікація.**

Отже, на переконання польського науковця, дисципліна науки про комунікацію (комунікативістики) має визначений предмет і сферу, якою є: дослідження того, що пов'язане з комунікацією людей і суспільних груп (Wallas, 2016). Дослідники, які працюють у галузі комунікативістики, мають доступ до джерел, які вони збирають, селекціонують, аналізують; формулюючи на їх підставі оцінки і пропозиції, використовуючи при цьому наукові методи і відповідну техніку

для проведення досліджень на ґрунті суспільних наук, а також деяких гуманітарних дисциплін. Наука про комунікацію має щораз багатші способи дії. Утворюються відділи з комунікації, інститути, кафедри у вищих школах разом з фахівцями, що їх наповнюють, бібліотеками, медійними редакціями і штатом, який належить до них. Комунікативістика є предметом вивчення на рівні вищої школи. Напрямок з такою назвою: Communications Study мають майже всі університети Європи та цивілізованого світу.

Світова практика у сфері медіа має різні тенденції присудження наукових ступенів. Наприклад, програму з підготовки PhD in Journalism можна зустріти у вишах Великої Британії, Норвегії, Швеції, США. Також є програми підготовки PhD in Media / Digital Media та PhD in Communications. Найбільш поширеними є напрям Communications and Media Study або ж Communications Study, що, на наше переконання, слід перекладати як комунікативістика.

Ще однією причиною необхідності зміни назви освітньої галузі є те, що у світовому рейтингу університетів QS World University Rankings® журналістика як науковий напрям не ранжується, а міститься лише у переліку освітніх програм, науковим же напрямом, за яким здійснюється рейтинг університетів, є «Communications and Media Study» (QS, 2017). До речі, жоден з українських університетів не входить до цього рейтингу. Хоча у загальному рейтингу присутні 5 вітчизняних університетів (на 382 місці Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 431-440 – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 701 – Національний технічний університет України «КПІ» імені Ігоря Сікорського, Сумський державний університет та Донецький національний університет імені Василя Стуса).

У сучасних умовах антиукраїнської інформаційної агресії існує нагальна необхідність запровадження «комунікативістики» як окремої галузі знань, спрямованої на вироблення української національної інформаційної політики, інтелектуально кваліфіковане відбиття мані-

пуляційно-пропагандистських атак, формування у громадян України національно-патріотичних переконань, розвитку українського національного інформаційного простору.

Цілеспрямованим поширенням інформації про Україну у світі активно зайнялися вітчизняні соціальні медіа, які стали одним із головних каналів одержання оперативної інформації для традиційних ЗМІ, що дає підстави стверджувати про становлення та розвиток в Україні «громадської журналістики». Наприклад, група «Інформаційний спротив» системно веде спрямовану політику викриття та спростування неправдивої інформації про події в Україні, про відносини України і Росії. Підготовлені експертами аргументовані матеріали перекладаються різними мовами (англійською, німецькою, французькою, чеською, болгарською та ін.) і поширюються інформаційними каналами світових медіа.

Використання громадської журналістики та максимально широке висвітлення того, що відбувається, в режимі он-лайн стало, на думку експертів, найбільш ефективним механізмом, що стримав агресивну кампанію Російської Федерації (як на інформаційному, так і реальному рівні). «В умовах, коли російська сторона намагалась створити виключно прийнятне для неї «постановочне» тло подій, он-лайн трансляції з місця подій із використанням інструментів типу «Stream-TV» дозволило дезавувувати більшість провокаційних заяв, а в окремих випадках – попередити провокації з боку озброєних людей» (Аналітична записка, 2014).

Дискусія, що триває у наукових та освітніх колах, щодо питань національної медіаполітики та медіабезпеки, освіти в галузі медіакомунікацій, акцентує увагу на необхідності розвитку стратегічних комунікацій за умов гібридної війни, міжнародних комунікацій та національної міжнародної журналістики, трансформації урядових комунікацій в Україні як умови успішного реформування. Йдеться про адекватну сучасним вимогам вищу освіту, яка змогла б забезпечити кадрами згадані ланки комунікаційної сфери суспільних відносин в Україні.

Висновки. На сьогодні види суспільних відносин в інформаційній сфері не вичерпуються виключно журналістикою, адже сформовані та динамічно розвиваються і інші види комунікаційної взаємодії. Наприклад, напрям інформаційної аналітики вже є самостійним напрямом професійної діяльності. Окрім того, в Україні активно впроваджуються стратегічні комунікації та державні комунікації, елементами яких є урядові і кризові комунікації. Усі ці напрямки потребують залучення молодих спеціалістів. І чинна редакція галузі знань "06 Журналістика" не здатна охопити усі зазначені напрямки підготовки фахівців.

Тож з метою актуалізації освітніх процесів до потреб сучасного суспільства, розвитку як суспільних, так і урядових комунікацій та забезпечення інформаційної сфери якісними професійними кадрами, освітня підготовка яких здійснюватиметься у відповідності до вимог часу, необхідна зміна найменування галузі знань "06 – Журналістика" на "06 – Комунікативістика", а також розширення переліку спеціальностей в межах зазначеної галузі, де поряд з вже існуючою спеціальністю "журналістика" додаються "комунікації". Тож у оновлену спеціальність 061 – «комунікації і журналістика» потенційно зможуть входити такі освітні програми як реклама та зв'язки з громадськістю, медіапродюсування, бізнес-комунікації, кіно та театральна критика тощо. Запропоновані зміни жодним чином не обмежують чинний напрям підготовки журналістів, а лише розширюють наукову та відповідну освітню галузь, доповнюючи її новими спеціалізаціями і освітніми програмами.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка – Щодо інформаційно-психологічної складової агресії Російської Федерації проти України (за результатами подій 1–2 берез. 2014 р.) : аналіт. зап. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1476/>.
2. Безсмертна Н. (2011) Поняття «комунікація» у філософському аспекті / Безсмертна Наталія – URL: <http://archive.nndiuv.org.ua/fulltext.html?id=2433>.
3. ВАІТЕ – Журналістика в

умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. К.: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.

4. Димитров В. (2007) Комунікативістика в системі суспільних відносин / В.Ю. Димитров – URL: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/02_Dimitrov.pdf

5. ІП um.co.ua – Комунікастика [Електронний ресурс]: Інтернет-портал um.co.ua / URL: <http://um.co.ua/12/12-7/12-73947.html>.

6. КМУ – Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс]: Кабінет Міністрів України / Постанова від 29 квітня 2015 р. № 266 – URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej>.

7. Лизанчук В. (2017) Нинішні маніпулятори хочуть звести українську національну журналістику лише до засобу звичайного комунікування / Василь Лизанчук [Електронний ресурс]: «ZN.UA», 10 листопада 2017 р. – URL: <https://dt.ua/SOCIUM/zhurnalistika-chi-komunikativistika-259823.html>.

8. ЛИГА – О внесении изменений в приложение к постановлению Кабинета Министров Украины от 29 апреля 2015 г. № 266. Проект. Неофициальный текст от 25.01.2017 [Електронний ресурс]: Информационное агентство "ЛИГА: ЗАКОН" – URL: http://search.liga.zakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT3042.html

9. МІП: Реформа урядових комунікацій передбачає запровадження нової галузі знань «комунікативістика». Міністерство інформаційної політики України. URL: <http://mip.gov.ua/news/2058.html>

10. МІП сприятиме наповненню змістом нової галузі знань «комунікативістика» – державі потрібні кваліфіковані спеціалісти сфери [Електронний ресурс]: Міністерство інформаційної політики України – URL: <http://mip.gov.ua/news/1602.html>.

11. Різун В. (2011) Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / Володимир Різун – URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodologiyi.pdf

12. Філіпова Л. (2014) Наукові підходи комунікативістики для досліджень інтернет документальних

комунікацій / Л.Я. Філіпова – URL: file:///C:/Users/YV/Downloads/bdi_2014_4_14.pdf

13. Холод О. (2011) Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз / Холод О.М. // Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Львів: ПАІС, 2011. 288 с.

14. OECD – Podział dyscyplin na subdyscypliny przedstawiono tylko dla nauk społecznych i humanistycznych. Zob. szerzej: OECD, Podręcznik Frascati, s. 303-310.

15. QS – World University Rankings [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.topuniversities.com>

16. Wallas T. (2016) Miejsce nauk o komunikowaniu w klasyfikacjach dyscyplin naukowych / Tadeusz Wallas. URL: www.wnpid.amu.edu.pl

References

1. NISS, (2015), *Shchodo informatsiyno-psykholohichnoyi skladovoyi ahresiyi Rosiys'koyi Fede-ratsiyi proty Ukrayiny (za rezul'tatamy podiy 1–2 berez. 2014 r.)* [On the information and psychological component of aggression of the Russian Federation against Ukraine (by results of events 1-2 March 2014)] available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1476/> (Accessed 4 April, 2018).

2. Bezsmertna N. (2011) *Ponyattya «komunikatsiya» u filosofov'komu aspekti* [The notion of "communication" in the philosophical aspect], available at: <http://archive.nndiuv.org.ua/fulltext.html?id=2433> -, (Accessed 4 April, 2018).

3. ВАІТЕ (2016), "Journalism in a Conflict: Best Practices and Recommendations: A Guide to Guidelines for Media Workers.", Kompaniya ВАІТЕ, Kyiv, Ukraine.

4. Dymyrov V. (2007) *Komunikativistika v systemi suspil'nykh vidnosyn* [Computer science in the system of social relations], "available at: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/02_Dimitrov.pdf.", (Accessed 4 April, 2018).

5. IPum.co.ua (2012), "Telecommunication". Available at: <http://um.co.ua/12/12-7/12-73947.html> (Accessed 4 April, 2018).

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "The list of fields of knowledge and specialties under which higher education graduates are trained" available at: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i>

spetsialnostej-, (Accessed 4 April, 2018).

7. Lyzanchuk V. (2017), *Nynishni manipulyatory khochut' zvesty ukrayins'ku natsional'nu zhurnalistyku lyshe do zasobu zvychaynoho komunikuvannya* [Current manipulators want to reduce Ukrainian national journalism only to the means of ordinary communication], available at: https://dt.ua/SOCIUM/zhurnalistika-chi-komunikativistika-259823_.html, (Accessed 4 April, 2018).

8. LIGA (2017), On amending the annex to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 29, 2015 N 266. Draft. Informal text of 01/25/2017 available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT3042.html (Accessed 4 April, 2018).

9. MIP (2015), "Reform of the Communal Communicants of the

Western Newcomers Knowledge Communicative" available at: <http://mip.gov.ua/news/2058.html>. (Accessed 4 April, 2018).

MIP (2015), "MIP will contribute to the content of the new field of knowledge "communication science" - the state needs qualified specialists in the field" available at: <http://mip.gov.ua/news/1602.html>. (Accessed 4 April, 2018).

10. Rizun V. (2011) *Nacherky do metodolohiyi doslidzhen' sotsial'nykh komunikatsiy*, [Sketches for the methodology of social communications research], available at: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodolohiyi.pdf, (Accessed 4 April, 2018).

11. Filipova L. (2014) *Naukovi pidkhody komunikatyvistyky dlya doslidzhen' internet dokumental'nykh komunikatsiy* [Scientific approaches to communications science for the study of Internet documentary com-

munications], available at: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodolohiyi.pdf, (Accessed 4 April, 2018).

12. Kholod O. (2011) *Sotsial'ni komunikatsiyi: sotsio- i psykholinhvistychnyy analiz* [Social Communication: Socio-Psycholinguistic Analysis], 2nd ed, Additional. and processing.: PAIS, - Lviv, Ukraine

13. OECD (2016), – Podział dyscyplin na subdyscypliny przedstawiono tylko dla nauk społecznych i humanistycznych. Zob. szerzej: OECD, Podręcznik Frascati, pp. 303-310.

14. QS (2016), World University Rankings Miejsce nauk o komunikowaniu w klasyfikacjach dyscyplin naukowych available at: www.wnpid.amu.edu.pl (Accessed 4 April, 2018).

Стаття надійшла до редакції 11.04.2020 р.